

Finansdepartementet

Avdelningen för offentlig förvaltning

Enheten för statlig förvaltning

Dnr: Fi2024/01367

29 november 2024

FACKFÖRBUNDET STS YTTRANDE ÖVER STATSKONTORETS RAPPORT EN FORM FÖR KOLLEKTIVT BESLUTFATTANDE – EN KARTLÄGGNING OCH PRÖVNING AV NÄMNDMYNDIGHETER

Fackförbundet ST är det största fackförbundet i staten och har omfattande erfarenhet av organisationsförändringar i statliga verksamheter. Vi har medlemmar på flera av de myndigheter som ingår i Statskontorets översyn och vi har därtill representation, genom förhandlingsorganisationen OFR/S,P,O, i några av nämnderna.

Sammanfattande synpunkter

Fackförbundet STs övergripande bedömning är att Statskontoret har omhändertagit regeringens uppdrag att göra en översyn av nämndmyndigheterna på ett gediget vis. Vi delar också i huvudsak Statskontorets förslag och rekommendationer.

Det finns som Statskontoret belyser anledning att genomföra vissa förändringar vad gäller nämndmyndigheternas organisation. I vissa fall framstår det logiskt att genomföra omorganisationer, genom att myndigheter byter organisationsform eller inordnas i andra myndigheter. I andra fall är det förändringar i regeringens styrning som behövs.

Fackförbundet ST anser att det är bra att statsförvaltningens organisation med jämna mellanrum ses över ur ett ändamålsenlighetsperspektiv. Vi vill samtidigt uppmana regeringen att inte göra förändringar för förändringens skull. Eventuella omorganisationer av enskilda nämndmyndigheter ska bygga på en välgrundad analys och göras med ett tydligt och utvecklat syfte – inte enbart med avsikten att minska antalet myndigheter.

Avslutningsvis har vi synpunkter på några av de konkreta förslag som Statskontoret lämnar. I synnerhet anser Fackförbundet ST, olikt Statskontoret, att det finns uppenbara skäl för att Statens tjänstepensions- och grupplivnämnd ska kvarstå som nämndmyndighet.

Översynen belyser behovet av olika sorters förändringar

Översyner av myndigheternas organisationsform behöver göras med jämna mellanrum. Ett viktigt skäl är att analysera om rådande organisationsform är lämplig för en given myndighet och dess uppgifter. De skäl som fanns för att välja en given organisationsform vid en tidigare tidpunkt kan ha förändrats över tid. Ett annat viktigt skäl är att identifiera om andra förändringar, som inte innebär ändringar av organisationsformen som sådan, behöver göras för att organisationsformen ska fungera fullt ut.

Statskontorets fokus i rapporten ligger primärt på att analysera huruvida organisationsformen är lämplig för dagens nämndmyndigheter. De utgår i sin analys från premissen att organisationsformen lämpar sig mer eller mindre väl för olika sorters verksamhet. Förekomsten av kollektivt beslutsfattande, behovet av gränsdragning mot andra verksamheter samt verksamhetens omfattning anses vara viktiga faktorer för att avgöra om en myndighet ska bedrivas i nämndform eller inte.

Fackförbundet ST delar dessa utgångspunkter och vi menar därför att Statskontorets analys och därpå följande förslag i huvudsak är logiska. Att exempelvis Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden, med bakgrund mot att myndighetens uppdrag växt betänkligt på senare år, föreslås göras om till enrådighetsmyndighet framstår som en naturlig utveckling. Vad gäller ett enskilt förslag delar vi däremot inte Statskontorets analys. Detta återkommer vi till i yttrandets avslutande avsnitt.

Statskontoret rekommenderar utöver organisationsförändringar också förändringar kopplade till regeringens styrning av nämndmyndigheterna. Statskontoret har flertalet förslag på utvecklingsområden (avsnitt 2.1). Särskilt kan nämnas förslagen om att förordning med instruktion bör beslutas för samtliga nämndmyndigheter samt att det bör tillämpas en mer enhetlig modell för nämndmyndigheternas finansiering.

Fackförbundet ST anser det vara viktigt att regeringen lägger lika stor vikt vid dessa förslag som vid förslagen om organisationsförändringar. För att uppnå en mer ändamålsenlig och effektiv statsförvaltning behövs inte bara organisatoriska justeringar. Det kräver också att regeringen utvecklar sin styrning med syftet att ge myndigheterna bättre förutsättningar att utföra sina uppdrag. Att många nämndmyndigheter behöver ges tydligare förutsättningar att bedriva sin verksamhet framstår i rapporten som uppenbart.

Regeringens reformarbete behöver utgå från ett tydligare syfte

Det uppdrag regeringen givit Statskontoret att göra denna översyn ska ses som en del av ett större pågående förändringsarbete i statsförvaltningen. Utredningen om mindre myndigheters organisering (Dir. 2023:132) och förslagen till myndighetssammanslagningar i budgetpropositionen för 2025 är andra exempel som utgör del av denna större process.

Fackförbundet ST ser att det finns goda skäl att utvärdera, ompröva och vid behov omforma delar av statsförvaltningen. Förändringsarbetet kan, om det görs med rätt motiv, bidra till att statsförvaltningen blir mer ändamålsenligt utformad och därmed mer effektiv och kvalitativ.

Vi noterar dessvärre att fokus för förändringsarbetet i allt för stor utsträckning läggs på en, i sammanhanget, mindre relevant faktor. Regeringen har en uttalad ambition: att antalet myndigheter ska minska. Fackförbundet ST ifrågasätter inte att arbetet för att uppnå en mer ändamålsenlig statsförvaltning *kan* resultera i att antalet myndigheter minskar. Att statsförvaltningen skulle bli bättre enkom av att antalet myndigheter minskar är däremot en felaktig utgångspunkt för arbetet.

Att regeringen vill att antalet myndigheter ska minska är mindre relevant när enskilda nämndmyndigheters framtid avgörs. Avgörande för bedömningen är inte heller huruvida regeringen kände eller inte kände till hur många nämndmyndigheter som existerade innan

Statskontorets översyn. Den centrala frågan måste istället vara hur ett givet statligt åtagande bäst utförs. Det måste vara det som styr regeringens förvaltningspolitiska beslut.

Statskontoret har med sitt gedigna underlag gett regeringen förutsättningar att fatta informerade beslut om reformer på nämndmyndigheternas områden. Vi förutsätter att regeringen i beredningsarbetet nog analyserar förslagen och överväganden, och vid behov utreder enskilda frågor närmare, innan beslut om organisationsförändringar fattas.

Särskilt om Statens tjänstepensions- och grupplivnämnd, Statens ansvarsnämnd och Skiljenämnden i vissa trygghetsfrågor

Fackförbundet ST har, genom förhandlingsorganisationen OFR/S,P,O, representation i Statens tjänstepensions- och grupplivnämnd, Statens ansvarsnämnd och Skiljenämnden i vissa trygghetsfrågor.

Vi delar Statskontorets bedömning att Statens ansvarsnämnd och Skiljenämnden i vissa trygghetsfrågor lämpar sig väl som nämndmyndigheter. Det är således också vår uppfattning att de bör kvarstå som sådana.

Därtill menar vi att även Statens tjänstepensions- och grupplivnämnd lämpar sig som nämndmyndighet. Vi avstyrker därmed förslaget (avsnitt 4.1) om att regeringen närmare bör analysera och ta ställning till om Statens tjänstepensions- och grupplivnämnd fortsatt är ett motiverat statligt åtagande eller om det istället kan hanteras av exempelvis parterna.

Vår inställning utgår från att nämndens arbete grundas i såväl kollektivavtal som förordningar. Genom den del av nämndens arbete som är förordningsstyrt berörs även icke-statligt anställda samt deltagare i arbetsmarknadspolitiska program. Därmed angår inte nämndens arbete enbart parterna inom statens område. Således bör uppdraget fortsatt anses vara ett motiverat statligt åtagande.

För ytterligare bakgrund och överväganden angående Statens tjänstepensions- och grupplivnämnd hänvisar Fackförbundet ST till OFR/S,P,O:s yttrande.

Björn Hallberg

Utredare, Fackförbundet ST

Britta Lejon

Förbundsordförande, Fackförbundet ST